

VABA HARIDUSTÖÖ

VIII

SISU:

- E. Peterson: J. Tõnisson 60 aastane.
H. Mugasto: Meie lugejaskonna raamatute valikust rahvaraamatukogudes.
E. Veiderman: Kümme aastat hariduselu korraldamas.
E. Vender: Rahvamajad.
E. Haridusliidu lektorite nimestik.
Näitelava ehitusest.
Mitmesugust.

Detsember

1928

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI

Eesti Haridusliit korraldab Tallinnas 28. detsembrist
kuni 8. jaanuarini

Näitejuhtide kursuse

KAVAS:

- 1) Näitleja lavalooming — pr. H. Gleser — „Estonia“ näitleja.
- 2) Ilulugemine ja kõnetehnika — hra. K. Otto — „Draamastuudio“ näitleja.
- 3) Miimika ja žest — hra. H. Kompus — „Estonia“ teatri dir.
- 4) Näojumestamine — hra. V. Toffer — „Estonia“ teatri jumestaja.
- 5) Mängukava — hra. P. Olak — „Estonia“ teatri dramaturg.
- 6) Suur- ja väikelavade sisseseaded — hra A. Tuurand — „Estonia“ teatri dekoraator.
- 7) Näitejuhatus:
 - a) A. Adsoni „Toomapäev“
 - b) Ch. Dickens „Kilk koldel“ } hra. P. Sepp, „Estonia“ teatri näitejuht.

Kursuste üldjuhatajaks on Haridusliidu teatrinõunik „Estonia“ näitejuht hra. P. Sepp. Kursustest võivad osa võtta Haridusliidu liigete ja haridusliste organisatsioonide näitejuhid ja nende näiteseltskondade juhtivad tegelased. Osavõtjaid palutakse enne kursust tutvuneda A. Adsoni draama „Toomapäevaga.“ Kursusest osavõtjatele korraldatakse ühiskorter mille eest tuleb maksta: ilma voodipesuta 60 senti ja ühes voodipesu ja teki tarvitamisega 75 senti ööpäeva eest. Ühiskorteri soovist tuleb Liidule ette teatada. Samuti on liidu poolt „Estonia“ teatri juhatusega läbirääkimistesse astunud kursuslastele soodsamatel tingimustel teatris etendustel käimise võimaldamiseks. Osavõtmise maks kursustest 5. krooni. Kursustest osa võtta soovijaid palutakse sellest teatada E. Haridusliidule Tallinna, Rataskaevu tän. 22, telefon 6-52.

Kursuse algus 28. detsembril s. a. kell 12 päeval Eesti Haridusliidu ruumes Tallinnas, Rataskaevu 22.

EESTI HARIDUSLIIT.

Jaan Tõnisson
oli Eesti Haridusliidu esimeheks 1926. ja 1927. a.

J. Tõnisson 60-aastane.

22. dets. s. a. on meie kodumaal tõsist põhjust rõõmustada: Jaan Tõnissonil, meile kõigile nii tuntud rahva- ja poliitika-tegelasel on 60-aastane sünnipäev, ja meil on temale ja ühes sellega ka iseenesele soovida õnne, et saatus on lasknud meile kasvada sarnase mehe ja temale kinkinud kuni tänaseni nii palju jõudu ja tervist.

60 aastat on kaunis pikk aeg ja võtab enesesse pea kaks põlve. Vanasti vabastati mehed sellest vanusest pearahast ja peremees andis 60 aastasel sageli valitsus-

kepi poja kätte, kuid Jaan Tõnisson on 60 aastasel niisama värske, teovõimeline, hoogne ja jõurikas nagu 40 aasta eest tagasi. Ja kes teda kuulis 16. dets. Tallinnas „Estoonia“ saalis kõnet pidamas õpilaste roodu 10 aastasel juublil, see pidi otse imestama selle ainult Tõnissonile omase hoo ja jõurikkuse, värskuse ja süttivuse üle.

Pole midagi panna imeks, kui keegi eesti tegelane ütles üllatuna pärast kõnet: „Tõnisson on ikka Tõnisson!“— Eriti on imestada Tõnissoni jõu ja hoogsuse üle,

kui arvesse võtame tema laia tegevuspiiri! Tõnisson ei ole mitte üksnes meie silmapaistvam poliitikategelane otsekohehes mõttes, vaid tema tegevus kestab kaudselt paljudesse muusse Eesti elusse puutuvatesse valdadesse, milles ta on olnud kui alafi just mitte otsekohene juht, aga küll juhtiv kaasatõmbaja, toetaja nõu- ja abiandja, nii et tõmmata tema pea 35 aastase tegevusest üld-, kogupilt on õige raske; neid puid on väga palju ees, mis ei lase seda suurt metsa näha, mille istutamises, kasvatamises ja hoolitsemis-ravimises Tõnissonil on just pea teene, ja see on *meie rahvusliku, rahvuskultuuri tõstmine ja hoidmine*.

Kes ise on elanud meie 80-ndad aastad läbi, kes on kannatanud vene-surve all, kes on näinud meie selle aastasaja 5-daid ja 6-daid aastaid, kes on töötanud okkupatsiooni ajal ja tundnud kaasa Eesti iseseisvuse päevade rõõmuhõiskudele: see teab ka, kes on Jaan Tõnisson meile ja mis on tema saatnud korda ja loonud!

Kui 80-ndad aastad, nagu saatuse kiuste rõõvisid meilt üks-teise järgi Jakobsoni (1882), Koidula (1886), Kunderi (1888), Veske ja Jannseni (1890), kui „Linda“ oli lõppenud (1887); kui Järv (1888) saadetakse maalt välja ja A. Grenzstein sõdib Eesti ettevõtete vastu; kui lõhutud on „Eesti kirjamäeste selts“ ja „Eesti Aleksandri kool“; kui Greeka kirikule antakse erilised eesõigused (1886), kohtutesse ja koolidesse ilmub võõras keel ja võõras meel emakeele, eestikeele, asemele, mida nii paljud ootasid ja lootsid, kui kõik selleaegsed ideaalid vajusid varemitesse ja rahva hinge asus näriv ükskõiksus, mis avaldus (1888). Oma maas „sõnadega laulda, ilus oled isamaa“ on tühi joru ja mõtteohtrus“, siis oli otse surmalehk meie kodumaa elul juures. Näis, et meie eesti-elu on päästamatult kadumise teel.

Laulis küll Dr. Hermann oma „Laulu ja mängu lehes“ veel kallile kodumaale ja kirjutas lepitavaid palasid oma „Postimehes“, kuid kõigil sellel oli juures sügisõhk, — puudus kevadine päike, lõo, ööpik, — pikne! Just Pikne puudus, kes kord põrutaks, kord müristaks, kord tasa sõidaks kõrges, kui ka uduseil pflvil, Just kõrges! Aga sel ajal, mil oli kõik nii tüütav, otse läila, surmale suikuv, ilmus kõue poeg Pikne, kes sõitis kõrges, kes jõudis ja suutis puhuda jälle uut elu, uut jõudu, uut lootust peaaegu surnud luudesse... see oli noor elu- ja jõurikas noormees *Jaan Tõnisson*.

Ja kes oleks võinud uskuda, et loodus, saatus, kõrgem Käsi, just valis selle, noores lapseas nõrga lapse just oma tööriistaks!

Sündis Jaan Tõnisson Viljandimaal Vana-Tännasilmas Mursi talus, kus isa oli peremeheks. Üsna noorelt suri isa. Poiss kasvas pikalt ja arenes esialgu ka aegamööda. Teatakse rääkida, et alles kolmeaastaselt hakanud ta rääkima ja 10-aastaselt õppinud alles lugema, olnud vähe elav ja võtnud teiste laste mängimistest vähe osa. Kuid astunud kooli, arenenud ruttu, sooritab eksamid kergelt ja 21-aastase noore-mehena õpib juba Tartu ülikoolis õigusteadust, milles neljaastase õppimise järele saab lõpul õigusteaduse kandidaadi nime. Veel paar aastat — ja 1896. aastal, mil omandab Dr. Hermannilt „Postimehe“, algab Jaan Tõnissoni avalik tegevus. Milleks muutus „Postimees“ Tõnissoni juhatusel ja tegevusel, teame kõik. „Postimees“ muutus keelelt ja meelelt. Lugege endist Dr. Hermannilt „Postimeest“ ja võrrelge keelelt seda Tõnissoni omaga, siis märkate, et siin püüab avaldada oma mõtteid esimene Eesti haritlane, mitte enam maa-meis „armsale maarahvale.“ Oli Grenzstein püüdnud keelt „ilustada“, püüdis Tõnisson keelt süvendada, hingestada. Ja see toon, see julgus, see otsekoheesus... Sadas kui rahet vahel... Ja kes ei ole seal saanud!... Kõik ja igaüks, kes ei käinud tema mõõdupuu alla. Kuid see selgitas palju, see äratas unest, see pani mõtlema, vaidlema vastu... Ja just seda oligi sel surnud ajal vaja. Rahvuslik iseteadvus, rahvuslik kultuur, kõlbluse tõstmine ja hoidmine, need iga rahva elu põhijooned, olid Tõnissonile lipukirjaks.

Sel samal ajal, 1896. a. peale, algab Tõnisson uut tähtsat tööd. Ta näeb, et ei saa rahvast luua uueks, kui puudub rahval ema. Jaan Tõnissoni õhutusel võtab juuri Eesti rahvusliku kooli tekkimine. Algasid oma tegevust „Hariduse seltsid“ ja 10 aasta pärast läheb Tartus korda avada 1906. E. N. K. Seltsi tütarlaste gümnaasiumi. Juhatajaks on J. Tõnissoni sõber Dr. O. Kallas ja pärast seda meie pedagoog prof. P. Põld.

Uskumata sel raskel ajal ja otse põrutav: nagu saatuse imel avab seesamane Jaan Tõnisson 1. dets. 1919 peaministrina Tartu Eesti ülikooli!

Mitte vähema tähtsusega ei ole Jaan Tõnissoni tähtsus Eesti teatri loomisel ja toetamisel: tema oli ju see, kes võitis 13/XII 1903. 104 häälega 34 vastu vastasrinna

ja pani aluse „Vanemuise“ ehitamiseks Tartusse!

Kuid veel laiemale ulatab J. Tõnissoni tegevus: nimelt karskuse levitamine. Kui 1900. aastal valiti Viljandis karskuse kongressil karskuse liikumise juhiks V. Reiman, siis valiti tema abiks Jaan Tõnisson. Ja karskuse mõtte kandjaks ja pooldajaks on Tõnisson jäänud tänini ja on olnud üks suurimaist toetajaist alati niihästi sõnas kui ka teos.

Kuid *peasi*: kõigis oma töödes, kõigis oma kõnedes, sõnas ja kirjas käib Tõnissoni avaldusist põhijoonena läbi *eesli rahvuslik ja kultuuriline iseseisvus, rahvuslik iseteadvus, see alusmüür, mis kannab iga rahvast*. Tõnisson õpetas meid leidma isennast, tema oli see, kes tõstis rahva sise-

mise jõu ja rahva püsimise rahvana esiplaanile. Ja selles seisab J. Tõnissoni kõige suurem tähtsus. On süüdistatud teda tihti „lööksõnalis“ idealismis, kuid see on pealiskaudne otsustamine. J. Tõnissoni „lööksõnad“ on *löögi* sõnad, lahingu sõnad võiduks! Ja et nad on paljusid löönud, aga ka terve rahva äratanud, kes julgeb seda salatal!

Suur ehitaja, suur lahingumees on Jaan Tõnisson alati olnud, kuid seda läks *vaja ja läheb praegugi tarvis!*

Tahaksin uskuda, et saatus jätkab sellele suurele isamaalasele veel hulga aastaid, õnnelikke aastaid õnnelikuks ja õnnistust toovaks tööks!

E. Peterson.

Meie lugejaskonna raamatute valikust rahvaraamatukogudes.

H. Mugasto.

Rahvaraamatukogu ülesanne on: kasvatada lugejate armastust hää ja tululiku raamatu vastu, arendada nende maitset raamatute valikus ja äratada huvi kõrgemate mõistete ning maitsekamate stiilide suunas. Selle ülesande täitjaks saavad olla ainult oma elukutse kõrgusel seisvad raamatukoguhoidjad.

Lugejaskonnas ühed loevad raamatuid vaid aiaviiteks, teised aga enesearendamiseks ja teatud kindla kava läbitöötamiseks. Kuigi loetakse raamatuid ka ajaviiteks, siis on sel ometi teatud kasvatav ja arendav mõju juba alateadvuslikult, ja see on kahtlemata parem, kui minnakse kusagile mujale aega surnuks lööma. Siinjuures ei saa pooldada muidugi igasuguse raamatu lugemist, sest on raamatuid, mis on enam kahjulikud kui kasulikud ja ei mõju arendavalt. Seepärast on tähtis raamatute valik. *Raamatu valikus peegeldub inimese sisemine mina*. Kui meil on tegemist teadliku lugejaga, siis ei lase see ennast kunagi eksitada mõnest kõmuromaanist või koguni „sopakirjandusest“, temal endal on teadmised kirjandusväärtuslike autorite kohta ja kindel huviala ning maitse. Selle lugeja pärast pole meil mingit muret, raamatukoguhoidja on talle ainult tehniline jõud. Kuid suurem osa meie lugejaskonda on just „juhuslik lugeja“: Loeb seda, mis kätte satub. Siin on tarvis juhtivat jõudu,

ja raamatukogudes peab olema raamatukoguhoidja alati valmis nõuandjana ja raamatute soovitajana. Kui meie väljume lähtekohast, et iga *raamatu lugemine peab andma meile teatavat kasu ja ülendama hinge*, siis peaksimme küll vähemalt poole trükitud materjalist tulle viskama, kuid harilikult oleme ses asjas leplikumad. Tuleb ette kus era-laenuraamatukogud muretsevad oma kogudesse isegi pornograafilist kirjandust, sest see tõmbab enam tarvitajaid, kuid avalikkudes raamatukogudes tuleb läbi viia raamatute valikus kindel kontroll. On küllalt juhte, kus tullakse raamatukogusse ja küsitakse „Musta kaptenit“ „Jõudu ja armastust“, „Margarethe Steinheli“, Sipelga „Kuldset mülgast“ jne. Kui vastatakse, et neid pole, siis on imestus suur, sest sealt ja sealt era-laenuraamatukogudest saada neid küllalt. Siin ei tohi muidugi raamatunõudjat ära lasta minna, talle tuleb soovitada teisi, mainida nende suuremat huvitavust.

Käesolevas kirjutises tuleb vaadata lähemalt meie lugejaskonna maitset ja esitada seda, mida meil tegelikult nõutakse.

Loetavam kirjandus on *ilukirjandus*. Vahekorde protsendides oleks järgmine: ilukirjandust 30% (protsendi vahe võib ka muutuda). Ilukirjandusest kõige enam nõutakse *seiklusromaane*.

Seikluskirjandusest üldse.

Et ka seikluskirjandusel võib olla oma kasvatuline mõju, sellel pole kahtlust. Ta rikastab lugeja fantaasiat, igasuguste juhtumuste põnev kirjeldus pöörab ära inimese seksuaalsetest nähtustest, õpetab hindama aumehelikkust ja eneseohverdavust. Seiklusromaanide tagapõhjaks on reisid, tagaajamised, laevahukkumised, takistuste võitmised jne. Ja lõpuks nende katsumiste järele jõuab kangelaane lõpuks võidurikkale lõpule. Tegevuskohaks on Ameerika, Aafrika ja Polaarmaad või vähem tsiviliseeritud Euroopa maad, sest neis on võimalik enam juhtumusi. Sarnaseid seiklusromaane võime meie alati soovitada lugejale, kes ise kobab pimesi raamatute nimestiku rägastikus. Ühelt poolt on seikluskirjandus kahtlemata tervitatav vahepeälse kirjandusena, mis viib meid üle puht kirjandusliku väärtusega literatuurini, nagu näiteks sotsiaalse ja psühholoogilise romaanini, teiselt on aga seiklusromaan hää vahend rahvaraamatukogudes „sopakirjanduse“ vastu võitlemiseks.

Seikluskirjanduse alalt võiks siin tuua mõningaid näiteid: Defoe „Robinson Crusoe“, Cooper „Nahksuka jutud“, J. London „Merihunt“. „Loitev Koit“, „Valge Kihv“, Kipling „Dshungliraamat“, „Tublid meremehed“, Marryat „Tüürimees Tubli“, Stevenson „Varanduse saar“, Mayne Read'i ja osalt E. Wallace raamatud. Üldiselt neid raamatuid armastatakse nii noorsoo kui ka laiema publiku seas. Meie kirjanduses seiklusromaan üldse pole ja tõlkeidki on veel võrdlemisi vähe, kuid kirjastused peaksid pöörama sellele alale enam tähelepanu. Nagu ülal loetlusest näha, on seikluskirjanikeks eranditult inglise ja ameerika autorid.

Uuemal ajal on seiklusromaanide juures iseloomulik kalduvus müstikasse ja fantastikasse. Näiteks võiks tuua Dominik'i romaanid, mis lugemiseks võrdlemisi huvitavad. Sellelaadiliste romaanidele on rohkem vastuvõtlikum suurlinn. Meil on sellel alal katset teinud Olaf Rood — „Bertil Holmquist“. Samuti on laialdaseks alaks kujunenud praegusaja (või tuleviku) tehnilist kultuuri käsitlevad seiklusromaanid. Siin on juhtumuste iha pöördunud praktilisele alale, inimese teenistusse. Võitlus tehniliste jõududega looduse vastu. Siin oleks tuntud autorid Jules Verne, osalt Wells j. t.

Järgmisena võtavad laia ala oma alla dedektiiv- (kriminaal-) romaanid. Üldiselt on dedektiivromaanid vähem kasvatulise mõjuga, kui on seda puht seikluskirjandus. Dedektiivromaanil puudub sageli juhtumuste loogiline siduvus ja ta pillab laiali lugeja mõtted

Dedektiivromaanide kuulsamaid antoreid on Conan Doyle (Sherlock Holmes), siis R. Haggard, G. W. Appleton j. t. Kõiki nende töid loetakse võrdlemisi palju.

Kui jätta enam ehk vähem soovitatavad seiklusromaanid ja kalduda teist liiki raamatule, s. o. „armastusromaanid“, raamatud, mis keerlevad vaid seksuaalelu nähtuste ümber, siis võib märgata lugejaskonna poolt nende vastu enam suuremat poolehoidu, kuigi neid raamatukoguhoidja ei hakka kellelegile soovitada. Näidetena võiks tuua: Dekobra „Magamisvaguni madonna“, V. Margueritte'i „Sinu ihu kuulub sulle“, eesti kirjandusest — Kivilombi Intsu „Kadunud tütar ehk salaurka ohver“ j.n.e.

Võrdlemisi suurt poolehoidu leiavad ka ajaloolise sisuga romaanid. Nende raamatute lugejate protsent on küll hulga väiksem võrreldes seiklusromaaniga. Näidetena võiks tuua Sienkievicz'i „Qvo vadis? (eesti keeles — „Kahe ilma vahel“), Wallace'i „Ben-Hur“, uuemal ajal laialt loetav Sigrid Kundseti „Kristin Lavransi tütar“, (raamatuna olemas praegu saksa keeles), eesti kirjandusest — Bornhöhe ja Saali ajaloolised jutustused,

Seni oli jutt ikka ainult romaanidest, sest luuletusi ja draamatilisi töid loetakse õieti vähe. Kui leidub tarvitajaid, siis on need enamikus koolinoorsoo hulgast.

Mõjutusi raamatute valikus.

Raamatute valikus tähtsat rolli mängib raamatu pealkiri. Nii näiteks on üldiselt otsitavad raamatud — Bounet „Miljonäri poeg“, Delannoy „1900 naelsterlingit“ Twaini „Miljon vestitaskus“, Wallace'i „Kadunud miljon“ j.n.e. Nagu pealkirjust näha, on siin tegemist rahaga. Et raha tõmbab, nii on eriline tõmbejõud ka neil raamatuil. Kuid ka teised „palju ütlevad“ pealkirjad on ikka hästi otsitavad raamatud. Näidetena võiks siin tuua: „Verine kättemaksmine“, „Krakau kloostri saladused“, „Tsaari pruut“, „Ilus Pauline“, eesti kirjandusest — „See millest avalikult ei räägita“ j.n.e.

Ajalehtede joonealused jutud, mis hiljem ilmunud raamatuina, on lugejaskonna poolt ka agaralt nõuetavad. Näit: Bridges „Kadunud mees“, Burroughs'i „Ahvide kasvandik“, „Tarzani metsikud sõbrad“. „Kohutav Tarzan“ j.n.e. j.n.e. Ajakirjandus võiks mõjutada ka hää lugemismaterjali valikule, kuid enamikus kasvatatakse inimesi just pealiskaudse kōditavuse ja põnevuse suunas. Kuid viimasel ajal on märgata tendentsi paremusele.

Väga palju raamatute otsitavusse mõjub reklaam ja ajakirjanduses esinevad arvustused. Kui mingi raamat on saanud ajakirjan-

duse kaudu hästi tuttavaks, olgu ta siis hää või halb, tal on ikka suur lugejaskond. Nii peakski hääde raamatute reklameerimiseks lubatama rohkem sõna võtta ajalehtede ja ajakirjade veergudel. On palju häid raamatuid, milledest minnakse aga mööda vaikides. Nii näiteks on Prantspilli „Ameerika antoloogia“ saanud laialdase lugejaskonna just reklaami tõttu. Meil on ju ilmunud koguteoseid, mis sisult ja stiililt palju paremad, kuid nende otsitavus lugejaskonna poolt on kaugelt väiksem.

Huvitav on veel tähelepanna, kuis *kino* mõjutab raamatute valikut. Eelvuse mõne raamatu juures teatud ajal loob just asjaolu, et sama tükk jookseb filmis. Kui näiteks kinos on Wallace'i „Ben-Hur“, Sabatini „Merekotkas“, Harbou „Metropolis“, Kellermanni „Vennad Schellenbergid“, Lagerlöfi „Jerusalem“, Zola „Nana“, Tolstoi „Ülestõusmine“, „Anna Karenina“, Hugo „Jumalaema kirik Pariisis“, „Mees kes naerab“ j.n.e., siis on ka nõudmine nende raamatute järgi palju suurem. Üldiselt on mainitud tööd ka muul ajal võrdlemisi loetavad. Müidugi, mõne töö kohta on see õige tervitatav nähe, et kino nende lugemist ergutab, sest on filmitud töid, millised kirjanduse autoriteetide poolt leidnud täielist tunnustust ja ühtlasi lugemiseks igapidi soovitatavad. Kuid teisalt mõjub kino mitmeti lagastavalt inimeste maitsesse, sest kui palju halba ja kihvtitavat materjali sealt pakutakse.

Alul vaatlesime lugejaskonna nõudmisi kirjanduse sisu ja laadi seisukohalt. Palju neid nõudeid jääb täitmata, sest avalikkudes raamatukogudes on maksmas põhimõte, et üldiselt „ajaviite“ kirjandust (olgu seiklus-, detektiiv- j.n.e. romaane) ei muretseta mitte nii paljudes eksemplaarides kui eesti algupärast kirjandust ja puht kirjandusväärtuslikke tõlkeid. Statistiliselt on siis ka viimaste tarvitamisarv palju suurem eelmistest, sest suurem osa nõudmisi „ajaviite“ romaanide alal jääb täitmata. Müidugi ei muretseta ka neid algupäraseid töid, mis kuuluvad juba „pahna“ hulka.

Peatuksime nüüd *eesti kirjanduse* juures. Mida loetakse kõige enam? Kõige loetavamad raamatud on: Tammsaare „Tõde ja õigus“, Metsanurga „Jäljetu haud“ ja A. Jakobsoni „Vaeste-patuste alev“. Vastseist tuleks märkida A. Jakobsoni „Tuhkur hobune“ ja Metsanurga „Punane tuul“. Jakobsoni raamatute juures võib tähele panna seda, et suure õhinaga nõutakse esimest jagu, kuid teist jagu enam ei taheta. Tammsaare ja Metsanurga töid, võrreldes teiste eesti autoritega, loetakse kõige enam. Tammsaare

„Kõrboja peremees“ ja ta üliõpilasromaanid nagu „Kärbes“, „Üle piiri“ j. t. on iga päev nõuetavad raamatud. Samuti Metsanurga „Vahesaare Villem“, „Valge pilv“ j. t.

Teiseks tähelepanu osaliseks saanud autoreist tuleks mainida kõige päält Rich. Rohtu. Tema „Minevikku“, „Kurgsood“, „Maad“ ja „Seda, millest avalikult ei räägita“ ning teisi jutukesti nõutakse õige elavalt. Niisama on loetavaiks raamatuiks M. Mõtslase „Liblika lend“ ja „Mu kodu“ (Mõtslase varasemaid töid ei nõuta!). Sooja vastuvõtu lugejaskonna poolt on saanud ka J. Perdi „Punane liilia“. Mainitud autorite raamatud on kergesti loetavad ja ka osalt seikluslaadilise jutukäiguga. Psükoloogilisi tõsiasi ju ja stiililt raskemat käsitlust harilik lugeja ei armasta. Nii tehakse rahva keskel juba suusõnalist reklaami nende raamatute kasuks.

Loetavamate raamatute hulka tuleb veel arvata: B. Alveri „Tuule armuke“, R. Morini „Andekas parasit“, P. Vallaku „Hulgus“, A. Mälgi „Kesaliblik“ ja „Õnnepagulane“ (Samuti ka vastne raamat „Hukkmüne“), A. Kivikase „Jaanipäev“ ja „Murrang“, L. Perandi „Vaba naine“ E. Vardi „Haabvere“, ja mõned teised.

Tuglase ilukirjanduslikke töid loetakse laiemale publikule poolt võrdlemisi vähe, vahest ainult „Liivakella“, takistuseks müidugi raskepärane keel ja stiili omapära. Enam tarvita-takse tema kriitilisi töid.

Vildet loetakse praegusel ajal siis, kui teisi raamatuid pole käepärast. Nõutakse ju „Külmale maale“, „Mahtra sõda“ ja teisi tähtsamaid jutte alatasa, kuid enamasti on nõudjad need, kes töötavad kirjandusliku „sundprogrammi“ kallal, s. o. koolis, eksami-ks. Vilde on saanud klassikuks. Üksikuid töid ju, näiteks „Kuhu päike ei paista“, „Teravad nooled“ ja teisi selle laadilisi jutustusi nõutakse ka lugejate poolt, kes raamatuid loevad vaid ajaviiteks. Nii võivad Vildega kõrvuti esineda lugeja nõudelehel E. Marlitti „Vana mamsli saladused“, Gummeruse „Ülemad ja alamad“, Courths-Mahleri „Anna andeks Looril“ j.n.e.

Soome kirjanduse tõlkeist nõutakse elavalt J. Linnankoski „Laul tulipunases lilled“ ja J. Aho „Õpetaja tütar“ ja „Õpetaja proua“. Vähem loetakse J. Aho „Panu“ ja A. Kivi „Seitset venda“, siingi takistuseks raskepärane keel ja stiili omapära.

Saksakeelsete raamatute lugejate hulgas nõutakse väga palju *põhjamaa autorite töid*. Nii on Norra, Taani ja Rootsi kirjanikud lugejate lemmikautoreiks. Ka meie kirjastused peaksid enam tähelepanu pöörama just põhjamaa autorite tõlkeile. Siin võiks mär-

kida K. Hamsuni, S. Lagerlöfi (viimasel ajal on mõningaid asju neist iuba tõlgitud), S. Undseti, Olaf Duuni, Akker-Larseni j. t. nimesid.

Rahvaraamatukogude ülesande märkisime juba kirjutise alul, siia juurde lisaksin

veel üht. Õpetajad peaksid kasvatama noorsoos enam armastust ja lugupidamist raamatute vastu, et pärast ellu astudes nad oskaksid kasutada raamatukogusid ja valida omale õigeid raamatuid. Raamatukogud on õpiasutusteks kõikidele.

Mitmesugust.

Kirjanduse nädalad Saksamaal.

„Börsenblatis“ käsitab Kurt Martens kirjanduse nädalate küsimust Saksamaal ja kirjutab muu seas: „Kirjanduse nädala mõte on Saksamaal võrdlemisi uus. Teda tervitati kärarikka vaimustusega, ta sünnitas suuri illusioone ja tal oli suur ja osalt täiesti teenitud edu, sest et ta lõppude lõpuks ka kõige teravama arvustuse juures on kohane reklaami abinõu. Tugedes neile kogemustele, mis saavutatud Saksamaal korraldatud nädalatel, võib juba julgesti teha järeldusi kirjanduse nädalate otsarbekohasuse ja nende kasulikkuse kohta. Mina arvan, et kolme kõige enam raamatu asjast huvitatud kutse ja nimelt: autori, kirjastaja ja raamatukaupmehe ühinemine võib olla ainult kasuks raamatu propageerimisel. Meie näeme, et sarnane töö annab rahuldavaid tagajärgi ja teenib täielist ergutust ja toetust niihästi raamatukaupmeeste kui ka publiku poolt. Viimaste aastate jooksul on reas Saksa linnades korraldatud kirjanduse nädalaid. Korraldati neid väga mitmel viisil ja nad andsid selle järeldusel mitmesuguseid tulemusi. Näiteks korraldati neid Münchenis 2 korda. Esimesel korral korraldati loengud ühes raamatute näitusega ja samas ruumis. Tagajärg oli hiilgav. Järgmisel korral peeti loenguid mitmes ruumis. Kuulmas käimine ja kirjanduse nädala kordaminek oli eelmisest märksa väiksem. Augsburgis oli raamatute näitusel suur edu, mis iga ootuse ületas. Näitus oli hoolsasti ettevalmistatud ja huvitavalt korraldatud ja loengud olid eriti huvitavad.

Küsitav on kirjanduse nädalate korraldamine detsembris, kus publiku tähelepanu juhitud lõbustustele ja kus tema ostujõud jõulustude tõttu nõrgem. Dresdeni raamatukaupluste ühing korraldab selle tõttu kirjanduse nädalad kogu Saksimaal märtsis.

Karskusliidu ülemaaline karskuskursus

Tartus, 2.—10. jaanuarini 1929.

Eesti Karskusliit korraldab Tartus 2.—10. jaanuarini 1929. aastal karskuskursuse karskustegelaste ettevalmistamiseks. Eriti loodetakse rohkete osavõttu maa karskusorganisatsioonide poolt, sest on ju meil viimastel aegadel tekkinud palju kohalikke karskustoimkondi ja muunimelisi karskusorganisatsioone, kelle tegelastel aga puuduvad veel tarvilikud teadmised ja vilumus karskustöös. Kõnesolev kursus tahab siin sel alal teejuhatajaks olla. Tähtis ja tarvilik on kursus aga ka kõigile teistele karskuskursustegelastele. Tundud nimedega ja vilunud lektorite koosseis lubab loota, et kursus sisuliselt kujuneb kõigiti nõuetele vastavaks ja seepärast osavõtjaid täielikult võib rahuldada.

Kõik kursuselased, kes end üles annud, on kohustatud kursuse tööst korralikult osa võtma. Kursuse lõpul antakse neile vastavad tunnistused ja soovijaile korraldatakse karskuseksam.

Kuna osa kursust langeb koolitööga seotud aja peale, mis takistaks õpetajate osavõttu, siis tahab Karskusliit asja korraldada nii, et tähtsamad loengud paigutatakse ettepoole.

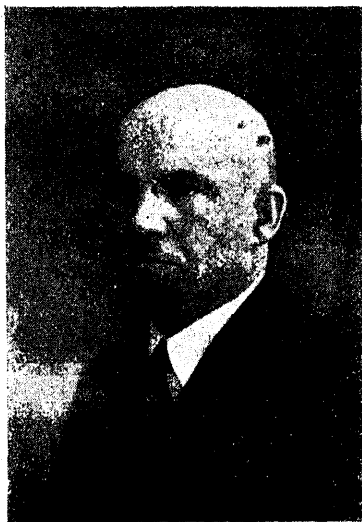
Kursus peetakse karskusselts „Karskuse Sõbra“ ruumes Tartus, Riia tän. nr. 41. Kogumine ja sissekirjutamine sünnib seal samas 2. jaanuaril kella 9—10 hommikul. Igasuguste järelepärimistega pööratagu Eesti Karskusliidu poole Tartus, Jakobi tän. 8, telefon 404.

Kümme aastat hariduselu korraldamist.

A. Veidermann.

Kümme aastat tagasi, novembri kuus 1918. a., kui okkupatsiooni võimud Eestist lahkusid, määras Eesti Ajutine valitsus tolleaegse haridusministri hr. Peeter Põllu ettepanekul haridusministeeriumi juhtivale kohale Friedrich Volrad Mikkelsaare. Tol ajal oli eesti kooli- ja hariduselu varemais. Ilmasõda, revolutsioon ja sellele järgnev saksa okupatsioon oli võtnud koolidelt hoolitsejad,

Et see pole sündinud, selle eest oleme tänu võlgu eeskätt haridusministri abile. Veel suurem koorem ja vastutus langeb ministri abi õlgadele, kui ministeeriumi ette otsa kutsutakse mitte haridustegelane vaid poliitikamees, kes hariduselu korraldamise küsimusi küllalt ei tunne. Ja seda koormat ning vastutust on härra Mikkelsaar kogu aeg täie teadvusega kannud.

F. V. MIKKELSAAR, haridusministri abi.

laiali paiskanud õpetajad, hävitanud seltskondlikud organisatsioonid... Kuid veel polnud katsumine lõppenud, ees seisis Vabadussõda, heitlemine olemise eest. Kuid kõigi nende raskuste peale vaatamata alati ehitamist, pandi paigale aluspalgid, seati üles sihid, tehti valmis ehituskava...

Üks tähtsamaist ehitajaist hariduspõllul on härra Mikkelsaar. Ta on olnud kogu aeg algusest kuni tänapäevani ehitamisel, õhutanud ja juhtinud, ülesseatud sihte ja kava kaitsnud. Ministrid on vahetunud, uued ametnikud on tulnud, teised läinud, härra Mikkelsaar on seisnud kogu aeg tüüri juures.

Iga minister toob endaga kaasa uusi põhimõtteid, uusi kavasid. Meie hariduslaev kannataks, kui ta igakord uue suuna võtab.

Kümme aasta jooksul on palju tehtud, kuid palju seisab veel ees. Ministeeriumi peatahelepanu on endale tõmpanud peaaesjalikult koolikorraldamine, Välis hariduse korraldamisele pole küllalt suudetud anda. Meie usume, et härra Mikkelsaar, kes on tuntud suurema töömehena, ka välis hariduse põllul, sama uhke ehituse aitab püstitada, nagu see on sündinud koolide korraldamise alal.

Sellepärast soovime lugupeetud härra Mikkelsaarele, meie tegelikule haridusjuhile, kõigeparemat õnne tema kümne-aastasele tegevusele tagasi vaadates; saavutatud edu andku talle jõudu ja usku edaspidiseks kultuuri tööks ilusa Eesti kodu ehitamisel.

Rahvamajad.

E. Vender.

Meie haridusliste seltside elus ei ole kaugeltki viimase järgu tähtsusega kooskäämise kohtade — rahvamajade — küsimuse otstarbekohane lahendamine. Lahkunud valitsuse haridusminister tegi sel alal algatuse, et vähemalt teoreetiliseltki selgitada rahvamajade võrgu kava.

Võrgukava määramisel peab muidugi aluseks olema nende otstarve ja kasutamise viisid.

Ühed näevad rahvamajades ainult tööliste maju, teised seltside kodusid, kolmandad ainult teatri saale j. n. e. Selle järele on ka võrgukava esimesed soovita-
jad, valla omavalitsused, väga mitmesuguselt oma soovitusi esitanud. Ühed tahavad suure kihelkonna peale ühte rahvamaja, teised ühte valda mitut — igale seltsile oma maja.

Küla ühiskonna nõuetega arvestades, mis nii väga palju ju erineb, peab siiski nendest soovitustest võrgukava kindlaks määramisel mingisuguse üldiselt vastuvõtavamaga arvestama.

Milliks vajame rahvamaja.

Tuleb kindlasti lahutada rahvamajade ülesandeid maal ja linnas. Käesoleva kirjutise ülesandeks on puudutada seda küsimust ainult maa seisukohalt.

Kõige pealt peab rahvamaja olema teatavas piirkonnas töötavate

seltside koduks,

vaatamata nende erinevate sihtide peale. Seal peavad kodu leidma nii hariduslised, kui ka majanduslised seltsid. Ei tohiks kõrvale jääda isegi poliitilised organisatsioonid. Sellena peavad rahvamajas olema tarvilised ruumid *asjaajamiseks* ja seltside ettevõtete teostamiseks.

Vastavalt erinevatele sihtidele on võimalik kasutada ka mitmesuguseid tegevusvahendeid. Nii vajavad majanduslised ja põllumajanduslised organisatsioonid *asjaajamise ruume ja saale koosolekute ning kursuste ja loengute korraldamiseks*. Samu ruume saavad kasutada ka hariduslised organisatsioonid. Nendel on peale selle aga enamasti tarvis veel teatri saali ja näitelava pidude korraldamiseks. Peosaal, mis peaks suurem olema ja rohkem inimesi mahutama, ei kõlba hästi kursuste saaliks, sest üksikute kõneõhtute jaoks ei

taheta suurt saali isegi soojaks kütta ja kui siis mõnikümne inimest külmas saali nurgas kõssitavad, siis võtab see tuju ära kõikidelt koosolijatelt. Väiksemad saalid, tubli klassi ruumi mahutavusega peaksid iga rahvamaja juures leiduma. Suurema peosaali kasutajana võiks veel ette näha spordi organisatsioone, nendele tarvilikkude harjutuste jaoks ja samuti kaitseliidule ning osalt vast tuletõrje ühingule. Tulekustutuse abinõude mahutamiseks peab viimastel rahvamajade juures muidugi eriruumid leiduma. Näitelava peab juba ainult ettekannete ja nendeks tarvilikkude harjutuste teenistuses seisma. Sel juhusel on võimalik ruumide ehituse juures nende õiget otstarvet ja kasutamise viise silmas pidades neid ka nõuete kohaselt ehitada.

Veel peab rahvamajas koht leiduma raamatukogu ja lugemislaua paigutamiseks ning einelaua ruumid. Nendele nõuetele vastavaid maju ei saa ega ole tarvidustki ühte valda mitut ehitada, vaid siin on küllalt iga seltskondlise elu keskpunktis ühe rahvamaja olemasolemisest. Selleks tegevusraiooniks on sagedasti vald, aga need piirid ei lange iga kord kokku mitte täpselt valla administratiiv piiridega. See oleneb muidugi elanikkude arvust, kohaliku seltsi elu traditsioonidest, tegelaste intensiivsusest ja teistest seltsielu soodustavatest teguritest. Alla 10 kilomeetriliste vahemaade peale rahvamaja ehituse juures tuleb juba tõsiselt küsida, kas suudetakse ka seda maja üleval pidada. Alla 5—6 kilomeetrilise vahemaa peale rahvamajade ehitamine muutub enamasti seltskonna kurramiseks rahvamaja ülevalpidamiseks, kus siis muiks ülesanneteks enam üldse aega ega võimalusi ei jätku.

Väiksema ulatusega ettevõtete teostamiseks ollakse vist ka tulevikuski sunnitud ära kasutama kooli ja vallavalitsuse ruume. Õpiringide koosolekud väiksemad referaat- ja vaielusõhtud, mis sagedamat kooskäämist nõuavad ei võimalda nendest osavõtjatele liig kaugel üksteisest asumist, sest siis muutub ta osavõtjatele tüütavaks. Samuti on väga hää eduga töötanud kooli ringkondade ulatusega organiseeritud laulukoorid. On ju koolijuhataja tihti ühtlasi koorijuht, selle koori lauljad enamuses kooli endised õpilased ja kus oleks siis loomulikum koht kooskäämiseks. Kooli

ruumide kasutamise juures tuleb muidugi silmas pidada, et see korralikku koolitööd kuidagi takistama ei saa ja tuleks seda lubada ainult nendes piirides, mis kooli kasvatustöö võimaldab.

Kes peab rahvamaja ehitama ja seda üleväl pidama.

Kõige loomulikum tee on see, kui rahvamaja alalised kasutajad s. o. kohalikud organisatsioonid ka selle maja omanikud on. Selleks on soovitatav, et majade ehitamiseks ja kasutamise korraldamiseks loodaks ühistegelisel alusel töötavad rahvamajade ühingud (vastavad põhikirjad on saadaval E. Haridusliidus). Ei peaks osanikke leiduma ühingu asutamiseks tarvilikku arvu, siis tuleks sama põhikirja aluseks võttes sobitada notariaalkokkulepe. Osühisuste ehk aktsiaseltside loomine rahvamajade ehitamiseks on juba palju raskemini teostatav.

Suuremaks takistajaks rahvamajade ehitamisel on muidugi raha puudus. Ja iga maja asutajad seisavad küsimuse ees, kust raha saada, kust toetust saada, kust laenu saada. On päris selge, et peiosa ehituse kapitalist peab nõutama ühing ise. Aga ka mingisugune väline toetus on tarvilik.

Senimaani on seda saadud kultuurkapitalist. Kultuurkapitali summad on aga rahvamajade ehitamise toetamiseks liig väikesed. Ei olegi alati tähtis, et seltsid selleks just toetust peaksid saama. Tähtsam toetusest oleks ilma protsentideta või õige madala-protsendiline laen, mis aga suurem peaks olema. Kui ei taheta meie rahvamajade küsimust ka edaspidi küsimuseks jätta, siis on paratamata tarvilik rahvamajade fondi asutamine, kust seltsid soodsamatel tingimustel laenu võiksid saada. Harilikud vekslilaenud ei kõlba rahvamajade ehitamiseks, nende 0/0,0 söövad selt-sidel kõik tulud ära ja laen on tegelastel siis kui kõue pilv kaela tulemas. Pealegi ei anta laenu harilikult ühingule selle enda vastutusel, vaid ühingule selle tegelaste isiklisel vastutusel.

Rahvamajade ehitamise toetamises on mitmes riigis ka väga mitmesugust moodust kasutatud.

Meil peaks kõige vastuvõetavamaks mooduseks see olema, kui algus ja tegelik teostamine jäetakse kohalikkude organisatsioonide ja tegelaste ülesandeks, riik aga toetaks nende tööd rahvamajade fondist laenuandmise näol.

E. Haridusliidu lektorite nimestik.

Altman, Albrecht mag. phys.

Füüsika instituudi assistent.

Teemid:

1. Aine ehitus 2 t.
2. Aine ja elekter 2 t.

Võib esineda väljaspool Tartut ainult pühapäeviti.

Major Balder

Kaitsel. õppeosak. ülem.

Teem:

1. Seltskondl. organisats. riigikaitse elus.

D. Buxhoevden, cand, chem.

Kindralstaabist.

Teem:

1. Sõjagaasi oht linnades ja alevites sõjakorral. Individuaal ja kollektiiv gaasikaitse.

Fluss, A.

Läänemaa õp. seminari direktor,

Teemid:

1. Pärivus 2 t.
2. Noorendamine ja surm 1 t.
3. Kasvatuse ülesanne ja võimalused 2 t.

Seminari lähikonnas võib kõnelda igal õhtul, kaugemal ainult pühapäeviti.

Gerban, E.

Kuresaare gümn. õpetaja.

Teemid:

1. Loodusjõud inimese teenistuses 2-6 t.
2. Füüsiline ja vaimline töö 2-6 t.
3. Mis on elekter? 6 t.

4. Nägemata ja nähtavad kiired 3-6 t.
5. Ilmade ettekuulutamise teaduslikud alused 1-6 t.
6. Maakera ja tähtede ilm 2-6 t.

Greenberg, K.

Petserimaa koolinõunik.

Teemid:

1. Sumerlaste ja babyloonlaste kultuur ja
2. Tsükloon ja antitsükloon.

Võib kõnelda pühapäeviti.

Indreks, R. cand. phil.

Teem:

„Inimkonna kultuuri alged 3 t.

Johanson, J.

Harjumaa koolinõunik.

Teem:

1. Algkool ja kasvatustöö kodus ja koolis 1 t.

Kapten Jalajas

Ajaloo komiteest.

Teem:

1. Vabadussõda.

Jung, Artur vann. adv.

Teemid:

1. Õigusteadusest,
2. sotsioloogiast,
3. eetikast ja
4. usufilosoofiast.

Kõneleb Viljandis igal ajal, väljaspool aga laupäeviti ja pühapäeviti.

Kalmet, Leo

Teatrikunsti kooli juhataja.

Teemid:

1. Lavakunsti aabits 2-3 t.
2. Mida võib iga seltskonnategelane asjaarmastajana lavakunstile anda 1-3 t.

Major Kattai

Kindralstaabist.

Teem:

1. Sõjamaadeteaduslikud küsimused: meie maa, rahvas, tööstus, kaubandus jne.

Kol.-ltn. Kasekamp

Kindralstaabist.

Teem:

1. Sõjalise kasvatuse küsimused.

Kasvand, A.

Õpetaja.

Teemid:

1. Mida teatakse kaugematest maailmadest.
2. Kui suur on päikese energia ja kust ta selle sai.
3. Maakera minevik ja ta arvatav tulevik.
4. Kalender ja selle reformeerimise kavatsus.

Võib kõnelda päämiselt Võrumaal ja ainult pühapäeviti.

Kelder, J.

Arst.

Teemid:

1. Tervishoid,
2. Külgehakkavad haigused,
3. Tiisikus,
4. Suguhaigused ja
5. Bioloogia.

Väljasõidu võimalused puuduvad pühapäeviti.

Kents, J.

Seminari õpetaja.

Teemid:

1. Tulemäed, nende tegevus ja loomine 2 t.
2. Maavärisemised, nende tegevus ja loomine 2 t.
3. Eestimaa tulunduslik ilme teiste maadega võrreldes 2 t.

Võib kõnelda pühapäeviti ja esmaspäeviti. Kümnepäevane etteteatamine tarvilik.

Kiivet, J. cand. math.

Riigikoolide peainspektor.

Teemid:

1. Eesti kooli tulemusi vabariigi kestvuse esimesel aastakümnel 3 t. ja
2. Kodukäsitöö väljavaated 2 t.

Kivi, A.

Seminari õpet, Haapsalu.

Teemid:

1. Haridustöö pärast kooli rahva tuleviku alusena 2 t.
2. Kunstlise arengu tähtsusest kultuurrahvaste elus 6 t.
3. Uuemad kunstivoolud ja eesti kunst 3 t.

Kõneleb Tallinna-Haapsalu raudtee lähekonnas asuvais kohtades laup. ja pühap.

Koik, J.

Viljandi maak. poegl. gümn, direktor.

Teemid:

1. Pinnanähted vedelikkudes 5-6 t.
2. Rännak taevavõlvil 5-6 t,

Esineb laupäeviti ja pühapäeviti, koolitöö vaheajul ka teistel päevadel.

Kuslapuu, E.

Algkooli õpetaja.

Teemid:

1. Tähtsamaid momente kodusest kasvatuses 4 t.
2. Mida igaüks peab teadma enese-, ligemise- ja lastekasvatam. 2-3 t.
3. Pärivus ja lastekasvatus 2-3 t.
4. Kasvatusteaduse põhimõtted vanematele 1 t.

Kõneleb pühapäeviti ja laupäeviti.

Kuusik, H.

Kunstnik.

Teemid:

1. Kunstiajalugu ja
2. Kunsttööstuse ajalugu.

Kõneleb ainult Tallinnas kolmapäeviti, reedeti ja laupäeviti.

Lapp, Jaan

Paide ühiskõnnakaasi õpetaja.

Teemid:

1. Orgaanilise ilma arenemine 3 t.
2. Inimkeha ehitus ja elutegevus 3 t.
3. Pärivus 2 t.

Kõneleb kooli õppetöö ajal ainult pühap.

Leitn. Lepp

Kaitsel. spordi juhataja.

Teem:

1. Kehal. kasv. riigikaitse seisuk.

Leppik, Egon, dr. ins.

Tallinna Tehnikumi õppejõud.

Teemid:

1. Sisevete tähtsus veeteena, jõuallikana ja eesvooluna 2 t.
2. Eesti sisevete kasutam. võimal. 2 t.
3. Vesivarustuse ja kanalisatsiooni tähtsus 2 t.
4. Vesivarustuse ja kanalisatsiooni olud Eesti linnades ja nende parandamise võimalused 2 t.

Väljasõidu võimalused laupäeviti.

Lukin, Paul

Tall. linna poegl. komm.-gümn. õpetaja.

Teemid:

1. Ekspeditsioonid põhjanabale ja nende ülesanne 12 t.
2. Maakera saatus 12 t.
3. Polaarmaade tähtsus 1-2 t.
4. Polaamaarde avastamislugu 1-2 t.
5. Võitlus pooluste ümber 1 t.
6. Polaarmaad ja politika 1 t.
7. Polaarmaad ja kaubandus 1 t.
8. Polaarmaade loodus 1 t.
9. Polaarinimene 2 t.
10. Tulepurskamisest üldse ja Etna tegevusest eriti 1-2 t.
11. Maavärisemine 2 t.
12. Mispärast ilmastik muutub?
13. Golfi hoovuse ja Põhja-Jäämere mõju meie ilmadele
14. Ilmastiku muutumine muiste
15. Ilmajaamad ja ilmakaart
16. Rahvusvaheline koostöö ilmastiku uurimiseks ja ilmade ennust.

Väljasõidu võimalused teisipäeval, neljapäeval, reedel, laupäeval ja pühapäeval

Märkus: Iga kuu viimasel reedel ja laupäeval ei ole väljasõit võimalik.

Livländer, R. mag. astr.

Tähetorni vanem assistent.

Teem:

1. Suurilma ehitus 4 t.

Võib välja sõita alles 1929. sügisest alates.

Luur, J.

Koolinõunik.

Teemid:

1. Ajalugu on vaid unistuste vald.
2. Epikurism ja stoitsism rahvaste elus.

Meikop, A.

Algkooli õpetaja.

Teem:

1. Noorpõlve kultuurilised ülesanded 2 tundi.

Meos, M.

Koolinõunik.

Teem:

Kasvatusteadus.

Kõneleb ainult Virumaal.

Mugasto, H.

Tartu linna raamatukoguhoidja.

Teem:

1. Raamatukogude kultuurilis. tähtsusest ja raamatute valikust.
2. Raamatukoguhoidja ülesandeist ja kutseharidusest.
3. Raamatukogu sisemisest tööst (inventeerimine, liigitamine ja kataloogimine).
4. Raamatute laenutamisest.

Kokkulepe aja ja koha suhtes varakult tarv.

Kol.-ltn. Maide

Kaitsel. st. ülem.

Teem:

1. Vabadussõda.

Muuga, Erich

Koolinõunik.

Teem:

Pärivus ja lastekasvatus 1 t.

Mäelo, B. cand. rer. merc.

Teemid:

1. Rahvamajandus ja selle arenem. kuni 8 t.
2. Raha ja krediit 2-3 t.
3. Töö edukuse tingimusi 2-3 t.
4. Läbikäimise abinõud ja rahvamajandus 2 t.
5. Majandusalused: loodus, töö ja kapital
6. Organiseeritud omaabi ja rahvamajanduses 2 t.

Mälk, August

Kirjanik.

Teemid:

1. Moodne kirjandus 20-30 t.
2. Kirjanduse valikust 6-10 t. ja
3. Lõbukultuurist 10 t.

Laupäeviti ja pühapäeviti.

Mölder, Karl, mag. bot.

Türi aiamaajandusgümnaasiumi direktor.

Teem:

Reisimuljeid Ungarist 6 t.

Kõneleb laupäeviti ja pühapäeviti.

Mühlmann, J. cand. chem.

Teemid:

1. Mida iga riigikodanik peab teadma sõjagaasidest ja kuidas kaitsta end nende vastu?
2. Keemia suurtööstuse arenemine peale ilmasõda ja selle tähtsus Lääne-Euroopa ning Amerika rahvamajandusele 2 t.

Mikfeld, K. vann. adv.

Teemid:

1. Asjaõigus.
2. Kohustusõigus.
3. Abielu seadus.
4. Tsiiviilprotsess.

Nuudi, J. dipl. ins.

Tehnikumi õppejõud

Teemid:

1. Soojusjõud ja soojusjõu masinad 3 tundi.
2. Gaasimasinad ja nende kasut. 3 t.
3. Soojusjõu masinate kütteained.
4. Galvani elemendid ja akkumulaatorid.

Võib välja sõita ainult pühapäeviti.

Oinas, A.

Üliõpilane.

Teemid:

1. Eesti vabadusvõitlus 700 a. eest.
2. Liivimaa kuningas Magnus.
3. Rootsi aeg Eestis.
4. Põhja sõda.
5. Kuidas elati Eestis 300 a. eest.

Palvadre, Juhan

Valga poegl. güm. õpetaja.

Teem:

1. Eesti keel ja kirjandus.

Perens, Joh. stud. jur.

Teem:

Õigusteadlikud küsimused.

Perna, H. dipl. ins.

Tehnikumi õppejõud.

Teemid:

1. Geodeesiast.
2. Maanteedest.
3. Raudteedest.

Kõneleb teisipäeviti, kolmapäeviti ja neljapäeviti.

Pullerits, A.

Riigi statistika keskbüroo juhataja.

Teemid:

1. Eesti majandusline areng iseseisvuse ajal.
2. Statistika tähtsus ühiskondl. elus.
3. Eesti väliskaubandus.
4. Eesti tööstus.

Raam, V.

Rakvere õp. seminari direktor.

Teemid:

Kooli uuenduspüüded ja lastevanemad 2 tundi.

Kõneleb Rakvere ümbruses, kui soov aegsasti esitatud.

Raud, M.

Koolinõunik.

Teemid:

1. Kodune kasvatus.
2. Usk ja kõlblus.
3. Abielu arenemine.
4. Eesti perekondlise elu arenemine
5. Mis on kirjanduses jäädav?
6. Terve ja haige kirjandus.

Kõneleb peaaesjalikult Viljandimaal.

Raudsepp, A.

Güm. direktor Tartus.

Teemid:

1. Matemaatika.
2. Astronoomia ja
3. Pedagoogika.

Võib välja sõita raudtee ja Emajõe lähikonda pühapäeviti, esmaspäeviti ja teisipäeviti.

Reeben, A.

Paide ühisgümnaasiumi direktor.

Teemid:

1. Lapimaa ja rahvas 2-3 t.
2. Kodumaa taimestik 2-3 t.
3. Keemia igapäevases elus 4 t.

Kõneleb Paide, Tapa, ja Türi ümbruses pühapäeviti ja esmaspäeviti.

Reimann, H.

Riigi statistika keskbüroo üldosak. juh.

Teemid:

1. Psühholoogia igapäevases elus 6 t.
2. Eestlaste raassitunnused ja sugulus suhted teiste rahvastega 3 t.
3. Eestlaste eluvõimed 3 t.
4. Elurütmika 2 t.
5. Suggestioon 1 t.

Väljasõidu võimalused laup. ja pühap.

Rikken, A.

Petseri gümn. direktor.

Teemid:

1. Mõõtmise ja mõõdud 2 t.
2. Lõpmata väiksed ja lõpmata suured arvud 2 t.
3. Aine ehitus ehk aatomiteooria.

Kõneleb pühapäeviti.

Riismann, Ed.

Teemid:

1. Sotsiaalkaitsest.
2. Reisimuljetest võõrast. maadesse.

Erikokkulepe igal juhul tarvilik.

Roots, M.

Viljandimaa koolinõunik.

Teem:

„Kool ja kasvatus“.

Kõneleb ainult Viljandi linnas, Põltsamaal ja Viljandi maak. lõunapoolses osas.

Rostfeld-Säkk, A.

Arst.

Teemid:

1. Naiste tervishoid.
2. Lastehoid ja tervishoid.
3. Naise ülesanne rahva tervish. alal.
4. Naine emana ja naise vastutus tulevase põlve ees.
5. Lastekasvatus perekondades.
6. Lahtine hoolekanne.

Saral, K. dr. med. vet.

Kirurgia professor,

Teemid:

1. Loomade välishaigused.
2. Mida peab loomade omanik loomade välishaigustest teadma 2-3 t.

Kõneleb laupäeviti ja pühapäeviti.

Kol. Sternbeck

Laskeinspektor.

Teem:

1. Sõjaväe laskesport.

Sultson, J.

Võrumaa koolinõunik.

Teemid:

1. Mida arvata käekatsumisest ja käe järele tulevi kuettekuulutamisest?
2. Loomade tarkusest.
3. Milllest kõnelevad kääpad?
4. Meetrimõõdustik.
5. Eestlaste sugu.
6. Ilmade ettekuulutamisest.
7. Elutekkimisest maakera pinnale.

Kõneleb peamiselt pühapäevadel. Teistel päevadel aegne etteteatamine tarvilik.

Summer, H.

Harjumaa koolinõunik.

Teemid:

1. Kasvatusteadus.
2. Vahaharidustöö korraldus.

Tamman, A.

Riigikogu liige.

Teem:

1. Riik ja kodanik 3-6 t.

Kõneleb ainult laup. ja pühap. Tartumaal.

Tennmann, Eduard, cand. theol.

Võrdleva usuteaduse prof. k. t.

Teemid:

1. Haridus.
2. Mõtlemise oskus.
3. Vaesus ja rikkus.
4. Isikuväärtus.
5. Poliitiline mõtlemine.
6. Füüsiline ja moraalne võim.
7. Sotsiaaleetika.
8. Ihu ja hing.
9. Saatus ja tahtevabadus.
10. Usk, kirik ja riik jne.

Kõneleb esmaspäeviti, teisipäeviti ja reedeti.

Major Tuisk

Kindralstaabist.

Teem:

1. Kaitseväge teenistuse seadus kodaniku seisukohalt.

(Järgneb)

Näitelava.

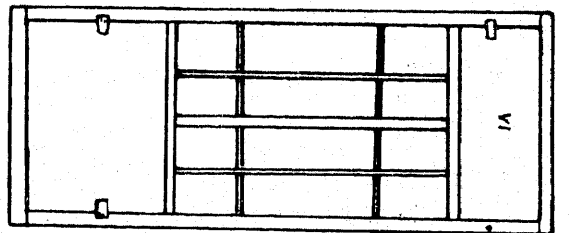
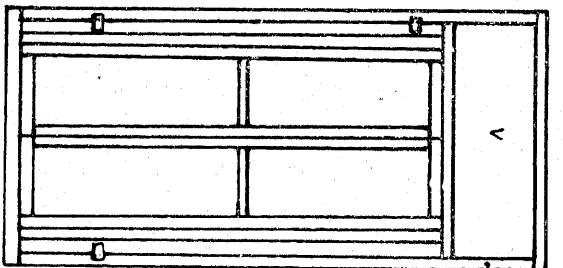
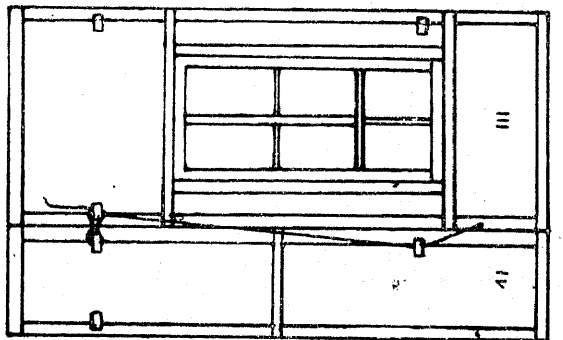
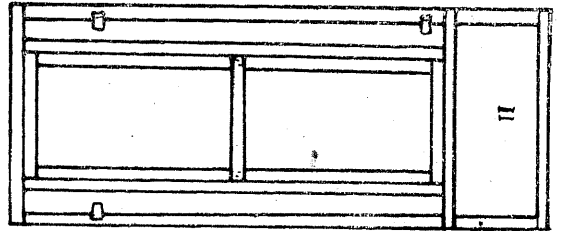
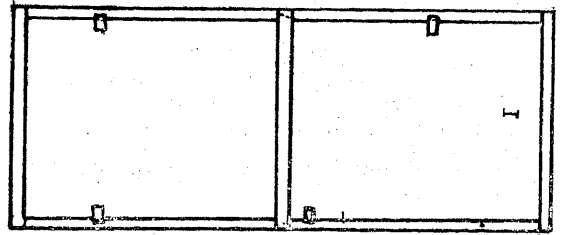
Harilikuks hädaks on pidude puhul vaheaegade pikaks „venimine“. Peab imestama, et sarnase väikese ümberehituse juures harilikult kulub pool tundi. Kloppimine, käratsemine kolin eesriide taga — need peavad aitama alal hoida ja edasi viia vaatusest saadud muljet. Vaheaeg katkestab naudingut ja kui see pikaks venib, tahtmatalt ununeb eelmine mulje, inimesed lähevad närviliseks, tuleb trampimine, tegelased närveerivad, sellega kulutatakse asjata jõudu.

Näitelava peab olema korras enne ettekande algust, iga asi kättesaadaval. Seinad pandagu järjekorras vastavate seinte äärde järgmise vaatuse jaoks valmis (kui tuleb tuba). Kiire vahetuse juures olgu igale mehele määratud oma sein ehk tükki ja teada koht, kuhu ta paneb.

Näitelaval olgu meister, kes juhib, temal alalised abilised. Need teatava aja töötamisel omavad vilumuse ja kiiruse töös.

Seinte raamid olgu kerged, mis võimaldavad kiiret ülesseadmist. Lati paksus üks toll, laius kaks ja pool tolli, nurgad poole tapiga, õhuke tollipaksune laud ei võimalda täit tappi teha, liimi vahele, naeltega läbi lüüa ja äraneedida, et otsad riidet ei purustaks. Raami keskmise põikpuu otsad lõigatagu poolest saadik läbi, raami latti jäetagu terveks, vastasel korral jääb raam nõrgaks.

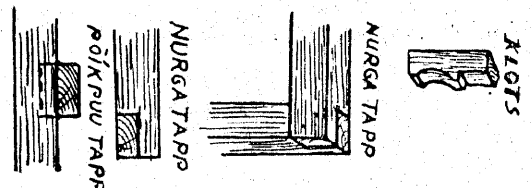
Raamide kooshoidja nõör kinnitada (rõngas ehk obadus raamisse lüüa) jalg maad raami otsast allapoole, tagant vaadates paremat kätt, klots pahemale poole umbes kaks ja pool jalg raami otsast; (joonis. III ja IV), alumised klotsid kohakute poolteist kuni kaks jalg raami alumisest otsast. Seintele, mis üle kümme jala kõrged võib panna paremat kätt keskele neljas klots (joonis. I). Klotsid olgu raami välimisest äärest üks toll eemal s. t. raamipaksus. Juhusel, kui klots pandud raami ääreni, on need nurga tegemisel tülik. Klots tehtagu tollipaksusest laust ja kinnitatagu kruvidega lati külge.

Pidu piletid

Hariduslised seltsid võivad
osta PIDUPILETEID

E. Haridusliidult
à 12 senti raamat (50 piletit)

Soodustus parukate laenamisel.

E. Haridusliidu juhatuse otsuse järele ei nõuta Liidu liikmeksolevatelt organisatsioonidelt kautsjoni parukate laenamise korral. Kõikidele teistele organisatsioonidele jäävad kautsjoni normid maksma, „Vabaharidustöö“ № V-VI avaldatud suuruses.

Korjandus vabaharidustöö heaks.

Läinud aasta eeskujul korraldab Haridusliit ka käesoleval aastal korjanduse vabaharidustöö heaks. Korjanduse lehed saadetakse kõikidele seltsidele. Korjatud summast jääb 50% korjavatele organisatsioonidele,

Rahvahariduse ilmaliit.

Rahvahariduse ilmaliit (The World Association for Adult Education) algas oma tööd Inglismaal 1919 aastal.

Liidu ülesanne on edendada kõigis maailma osades rahvahariduse tööd ja ellu kutsuda vastavaid organisatsioone ja elustada ühistööd nende organisatsioonide vahel.

Liidu liikmeteks võivad olla üksikud isikud ja organisatsioonid, kes kuuluvad rahvahariduse ilmaliitu vastava rahvuslase osakonna kaudu. Sarnaseid rahvuslasi osakondi on loodud Inglismaal, Saksamaal, Hollandis, Taanis, Rootsis, Tšehhoslovakkias, Jugoslaavias, Ühisriikides ja Kanadas. Siis on rahvahariduse ilmaliit organisatsioonide ja isiklike suhete kaudu ühenduses Belgia, Schweitsi, Austraalia, Jaapani ja Indiaga.

Liidu juhtivaks organiks on nõukogu, kuhu kuuluvad ilmaliidu ametnikud, rahvusliste osakondade, suurte ameerika ja inglise organisatsioonide edustajad. Nõukogu juhivad rahvahariduse ilmaliidu tööd, palkab ametnikud, valib juhatuse ja muud tarvilikud komisjonid. Nõukogu valib veel nõuande ja kirjavahetuse toimkonna, millesse kuuluvad rahvahariduse töö asjatundjad eri mailt.

Rahvahariduse ilmaliidu büroo, mis asub Londonis, mureseb ja annab teateid rahva-

LIIKMEKAARDID

Valmistrikitud liikmekaardid:

Postkaardi kartongil 100 kaarti Kr. 1.—

Paremat sorti valgel

kartongil 100 kaarti Kr. 1.50

Saadaval EESTI HARIDUSLIIDUS

hariduse kohta terves ilmas ja avaldab liidu ajakirja „The Bulletin“. Siis kuulub tema ülesannete hulka eriliste ilmaliidu osakondade asutamine, eri maade rahvahariduse töö uurimuste toimetamine, ühistöö edendamine eri maade haridustegelaste ja liidu sekretäri vahel, kirjanduse vahetlus, nõuande kirjavahetuse korraldamine ja ühistöö elustamine rahvasteliiduga oma Genfi edustaja kaudu.

Liidu aadress on 16 Russell Square, London. Seal asub ka rahvahariduse ilmaliidu rahvaharidust käsitav raamatukogu, mida alata täiendatakse ja mis on uurijatele ja rahvahariduse töö tegelastele tarvitada.

Tähtsat osa rahvahariduse ilmaliidu tööst on moodustanud seni rahvusvahelised nõupidamised. Neid on seni peetud kolm. Esimene oli Taanis 1926 aastal. Nende nõupidamiste peamine ülesanne oli suure rahvahariduse töö ilmakongressi ettevalmistamine. Peale selle on neil nõupidamistel harutatud teisi tähtsamaid rahvusvahelise rahvahariduse töö küsimusi, plaanitsetud ja korraldatud rahvahariduse ilmaliidu tööd.

Neil nõupidamistel on otsustatud muu seas suurt rahvusvahelist rahvahariduse kongressi ära pidada Inglismaal Cambridgesis 1929 aastal, et osavõtjatele võimalust anda tutvuneda kongressi järele Inglismaa ja teda ümbritsevate maade rahvahariduse tööga.

Kongressi keele kohta asuti seisukohale, et igaüks võib tarvitada emakeelt, kuid kõik esitused tõlgitakse Inglise keelde. Viimase poolt olid eriti väikeste riikide edustajad.

Eesti Haridusliidu ajakiri „VABAHARIDUSTÖÖ“

ilmub kaheksa korda aastas vähemalt trükipoogna suuruses.

Tellimise hind: aastas Kr. 1.20; $\frac{1}{2}$ aastas 60 senti $\frac{1}{4}$ aastas 30 senti ja üksik number 15 senti. Kuulutuste hinnad: Tekstis ja kaane viimasel küljel — terve lehekülge Kr. 40; $\frac{1}{2}$ lehekülge Kr. 20; ja $\frac{1}{4}$ lehekülge Kr. 10; Kuulutuse osas — terve lehekülge Kr. 30; $\frac{1}{2}$ lehekülge Kr. 15; ja $\frac{1}{4}$ lehekülge Kr. 7.50;

Mitmekordselt kuulutajaile hinnaalandus.

„VABAHARIDUSTÖÖ“ toimetuse ja talituse aadr.: Tallinn, Rataskaevu 22, tel. 6-52.

Vastutav toimetaja: **Evald Vender.**

„Estotrikk“ Tallinn, S. Karja 8.

Väljaandja: **Eesti Haridusliit.**

Valguspildid.

(udupildid)

Valguspiltide laenutamise tingimused.

1. Pildid antakse välja ühekordseks tarvitamiseks kuni 10 päevani.
2. Piltide tarvit. eest tuleb maksta Haridusliidu liigetel ja koolidel — 1 snt. iga pildi eest.
3. " " " " " teistel 3 snt. " " "
4. Piltide saatmise kulud postiga või pagasiga kannab piltide tarvitaja.
5. Iga katkiläinud hariliku pildi eest tuleb tasuda liidule 65 senti.
6. Iga katkiläinud värvilise pildi eest tuleb tasuda 1 kr. 30 senti.

Valguspiltide nimestik (laenamiseks).

1. Eesti kirjandus	100 pilti	13. Hellas ja Room	54 pilti
2. Eesti kunst	100 "	14. Keskaeg (ajalugu)	54 "
3. Kreutzvald-Koidula-Jannsen	30 "	15. Rahvapälikoolid Taanis	30 "
4. Eesti Vabadussõda	135 "	16. Vanaaeg	51 "
5. Pildid loodusest (teaduslik)	155 "	17. Lastetembud	12 "
6. Rahvaharidus (Eestis)	24 "	18. Eestimaa (maateadus)	150 "
7. Põlevkivi ja tema kasutamine	12 "	19. Välisilmajaod (maateadus)	200 "
8. Kehakasvatus, sport ja mäng	12 "	20. Kirja ja raamatu ajalugu	100 "
9. Turvas ja tema tarvitamine	12 "		
10. Maateadus	133 "		
11. Das alte Wunderland der Piramiden (Piramiidide vana imemaa)	24 "		
12. Der Kampf um den Nordpol (Võitlus põhjanaba pärast)	24 "		

Valmistamisel.

1. Maateadus — Euroopa.
2. Teatri areng Eestis.
3. Pilte Eesti tööstusest ja kaubandusest.

Piltide valmistamine.

Ühtlasi võtab Eesti Haridusliit valguspiltide tellimisi vastu järgmiste hindadega: vähemalt 5 seeriat ühest aineist à 65 senti iga pilt

3 " " " " à 70 " " "
Üksikud seeriad à 1 kroon " "
ja selle järgnevad seeriad à 65 senti " "

Ühtlasi soovitame alljärgnevaid seeriaid ühes populaarteadusliste loengute jaoks valmistatud teksti raamatutega:

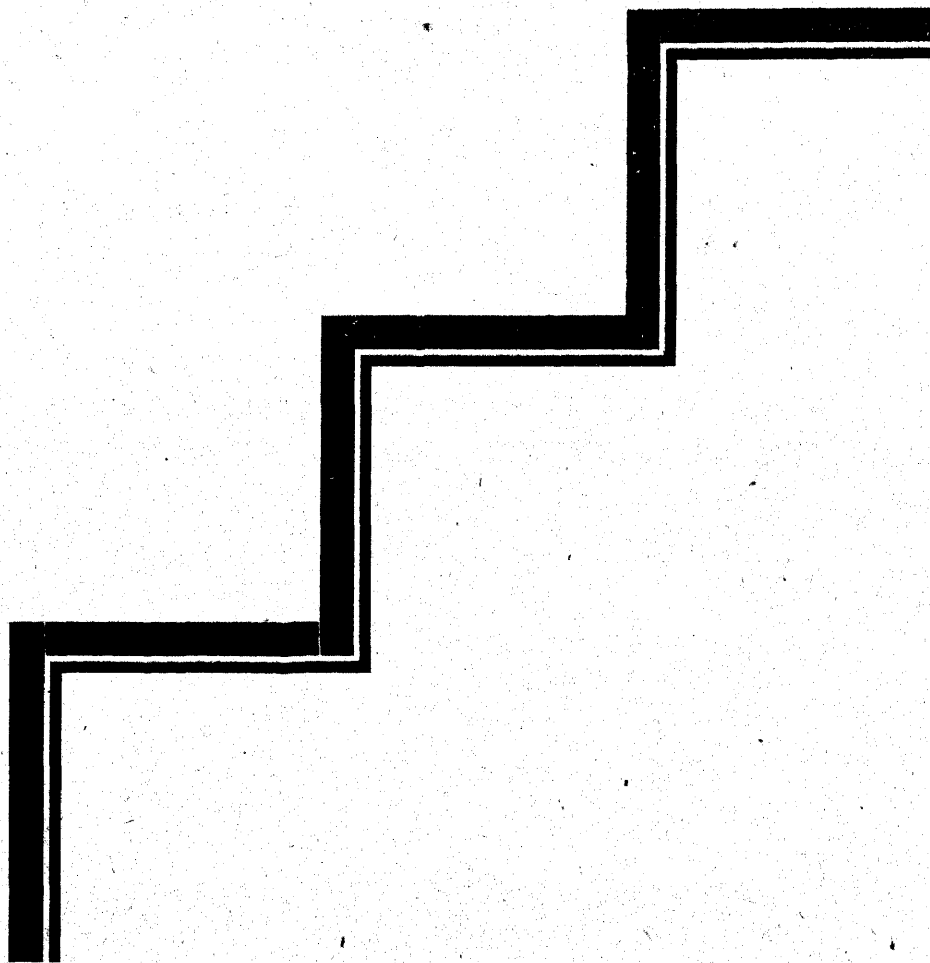
Eestimaa — S. Sütt	151 pilti	Kr. 124.—
Eesti Vabadussõda	130 "	112.—
Eesti Kujutav kunst I.	100 "	82.—
" " II.	100 "	127.—
(pildid kogust M. Pukits, tekst R. Kangro-Pool)		
Eesti kirjandus — A. Jürgenstein	100 "	82.—
Looduslugu — G. Reial	155 "	127.—
Välisilmajaod — D. Koppel	200 "	164.—
Euroopa — S. Sütt	200 "	164.—
Kosmograafia — A. Raudsepp	150 "	123.—
Raamatu ja kirja areng — F. Puksov	100 "	82.—
ilma seletava tekstiga:		
Põllumajandus — E. Saar	395 "	300.—
Kreutzvald-Jannsen-Koidula Akad. Kirj. Selts	30 "	24.—

Piltide tellimise puhul tuleb tasuda pool piltide hinnast ja teine pool piltide kättesaamisel.

Tellimised täidetakse 10 — 30 päeva jooksul.

Eesti Haridusliit.

„VABA HARIDUSTÖÖ“

Ilmub 1929 a. kaheksa korda aastas

Tellimise hind: Aastas 1 kr. 20 senti; $\frac{1}{2}$ aastas 60 senti.

UKSIK NUMBER 15 SENTI.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinnas, Rataskaevu 22. Telef. 6-52